

KRIVIČNO PROCESNO PRAVO

<https://doi.org/10.7251/CEST1423109B>

UDK 343.57:351.761(497.11)

KRIVIČNO ZAKONODAVSTVO I PREVENCIJA I REPRESIJA NARKOKRIMINALITETA (NORMA I PRAKSA REPUBLIKE SRBIJE)

akademik prof. dr Stanko Bejatović

*profesor Pravnog fakulteta i predsednik Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu
(st.bejatovic@eunet.rs)*

Apstrakt. Dve su grupe pitanja koje čine predmet stručno-kritičke (teoretske, normative i praktične) analize krivičnog zakonodavstva kao instrumenta prevencije i represije narkokriminaliteta na prostoru Republike Srbije. Prva se tiče opštih napomena o pojmu, značaju i predpostavkama željenog stepena preventivnog i represivnog dejstva krivičnog zakonodavstva (materijalnog i procesnog) na narkokriminalitet. Osnovni zaključak izvršene analize ove grupe pitanja je stav autora da se željeni stepen kako represije tako i prevencije narkokriminaliteta, kao i prevencije kriminaliteta uopšte može dostići samo u slučajevima ispunjenosti većeg broja predpostavki koje se imaju posmatrati istovremeno i u uzajamnoj povezanosti. Druga grupa pitanja posvećena je stručno-kritičkoj analizi (teoretskoj, normativnoj i praktičnoj), po stavu autora, ključnih predpostavki željenog stepena represivnog i preventivnog delovanja krivičnog zakonodavstva na polju borbe zvanom narkokriminalitet. Pojedinačno posmatrano to su: Krivičnopravne norme (krivično zakonodavstvo shvaćeno u širem smislu značenja); Način primene krivičnopravnih normi; Efikasnost otkrivanja i dokazivanja predmetne grupe krivičnih dela i njihovih učinilaca; Oduzimanje droge, sredstava za njenu proizvodnju i preradu i imovinske koristi stečene vršenjem krivičnih dela; Stepenski izvesnosti krivične odgovornosti u slučaju izvršenja krivičnog dela i isključenje zloupotrebe pravne norme u njenoj praktičnoj primeni.

Na kraju rada data su zaključna razmatranja čija se suština ogleda u stavu autora da samo u slučajevima kada jedna država (ovom slučaju Republika Srbija) raspolaže adekvatnim preventivnim i represivnim krivičnopravnim instrumentima borbe protiv narkokriminaliteta ona ima – može da ima uspeh u suprotstavljanju ovoj nadasve negativnoj društvenoj pojavi. U suprotnom ne samo da toga nema već to može da bude i signal za vršenje krivičnih dela određenoj kategoriji njenih građana pre svega onih koji se bave neovlašćenom proizvodnjom i stavljanjem u promet opojnih droga.

Ključne reči: narkokriminalitet, KZ, ZKP, represija prevencija, krivično zakonodavstvo, efikasnost, otkrivanje, dokazivanje, presuđenje, izvesnost kažnjavanja, krivično delo, učinilac, krivična sankcija, načelo oportuniteta

1. UVODNE NAPOMENE

Kada je reč o narkokriminalitetu posmatrano uopšte nije mali broj ciljeva koje pred sebe postavlja svaka država pa i Republika Srbija. Jedan od

važnijih je i što uspešnja borba protiv kriminaliteta, i to posebno njegovih najtežih oblika među koje, bez svake sumnje, spada i narkokriminalitet¹. Osnov ispravnosti davanja takvog značaja ovoj probematici leži pre svega u činjenici posledica koje za sobom ostavlja ova vrsta kriminalnih aktivnosti ne samo na pojedinca i njegovu porodicu već i na državu kao celinu. Ako se ovome doda kako činjenica obima prisutnosti ove vrste kriminalnih aktivnosti ne samo na prostoru jedne države već i međunarodne zajednice kao celine tako i činjenica njegovog svakodnevnog povećanja onda predmetna problematika još više dobija na svom značaju. Već duže vremena narkokriminalitet je, zbog tako visokog stepena svoje društvene opasnosti, problem međunarodne zajednice kao celine - univerzalni, svetski problem, a ne samo problem pojedinih država. Najbolji primer ispravnosti ovakve jedne konstatacije jesu i brojne aktivnosti (normativne i praktične) koje se po ovom pitanju preduzimaju na međunarodnom planu.² Obzirom na sve ovo i Republika Srbija, kao i druge držve, preduzima razne aktivnosti na polju borbe protiv ove njene-univerzalne negativne društvene pojave. Posmatrano uopšte, aktivnosti ovog karaktera su brojne i mogu se grupisati u dve kategorije. Kategoriju preventivnih i kategoriju represivnih mera.³ Samo u slučajevima kada jedna država, a time i Republika Srbija, raspolaže adekvatnim preventivnim i represevnim instrumentima borbe protiv ove vrste kriminaliteta, kao u ostalom i kriminaliteta uopšte, ona ima – može da ima uspehau suprodastaljanju ovoj nadasve negativnoj društvenoj pojavi. U suprotnom ne samo da toga nema već to može da bude i signal za vršenje krivičnih dela određenoj kategoriji njenih građana, pre svega onih koji se bave neovlašćenom proizvodnjom i stavljanjem u promet opojnih droga.⁴

I pored činjenice da se prevencija i represija kao dve kategorije mera državne reakcije na kriminalitet moraju posmatrati u uzajamnoj povezanosti ipak se mora priznati da jedno društvo-država ako hoće da ima uspeha na polju borbe kako protiv ove vrste kriminalnih aktivnosti tako i kriminaliteta uopšteposebnu pažnju mora da posveti pre svega merama prevencije. Samo u slučajevima kada jedna država raspolažeadekvatnim preventivnim merama

¹ Vidi: Ignjatović, Đ., Suzbijanje najtežih oblika kriminaliteta u uslovima tranzicije i nesigurnosti, U: ``Teški oblici kriminala``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2004., str., 87-103.

² Bejatović, S., Krivičnopravni instrumenti suprodastavljanja terorizmu i drugim krivičnim delima nasilničkog karaktera, U: ``Terorizam i druga krivična dela nasilničkog karakterai krivičnopravni instrumenti suprodastavljanja``, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2016., str. 103.

³ Stojanović, Z., Krivično zakonodavstvo i teški oblici kriminaliteta, U: ``Teški oblici kriminala``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2004., str. 47.

⁴ Delić, N., Neovlašćeno držanje opjnih droga (čl. 246a KZ)-Progrersivno ili regresivno rešenje, U:``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki,sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja „Beograd, 2020.,, str. 123.

(posmatrano sa njihovog inormativnog i praktičnog aspekta) ona može da ima uspeha na polju suprodstavljanja kriminalnim aktivnostima na njenom prostoru. Upravo imajući u vidu ovakav značaj mera prevencije kriminaliteta⁵ kada je reč o sveukupnim državnim aktivnostima na polju borbe protiv istog kao ključno postavlja se pitanje: Koji su to preduslovi željenog stepena preventivnog delovanja države na polju borbe protiv ne samo ove vrste već i kriminaliteta uopšte i da li su oni ispunjeni, u ovom slučaju u Republici Srbiji i ako ne šta bi trebalo preduzeti u tom cilju? Preduslovi su brojni s tim da među njima ključnu ulogu imaju sledeći: Krivičnopravne normne (krivično zakonodavstvo shvaćeno u širem smislu značenja); Način primene krivičnopravnih normi; Efikasnost otkrivanja i dokazivanja krivičnih dela i njihovih učinilaca; Oduzimanje droge, sredstava za njihovu proizvodnju i preradu i imovinske koristi stečene vršenjem krivičnih dela; Stepenn izvesnosti krivične odgovornosti u slučaju izvršenja krivičnog dela-krivičnih dela i isključenje zloupotrebe pravne norne u njenoj praktičnoj primeni. Naravno, pored ovih tu su i drugi preduslovi željenog stepena prevencije kriminaliteta i svi se oni moraju posmatrati u međusobnoj povezanosti.⁶ Samo u slučajevima kada jedno društvo-država raspolaze svim ovim instrumentima može se očekivati uspeh na polju borbe protiv bilo kog oblika kriminalnih aktivnosti pa i narkoriminaliteta kao jednog od njegovih najtežih oblika. Iz ovih razloga obaveza je svake države da obezbedi ove preduslove-da obezbedi preduslove što uspešnije borbe protiv ovakve jedne negativne društvene pojave međunarodnog-univerzalnog karaktera da obezbedi adekvatne pretpostavke kako prevencije tako i represije na bolju borbe protiv ove tako negativne društvene pojave. Uz ovo, kada je reč o ovim aspektima državne reakcije protiv narkoriminaliteta posebno treba imati u vidu činjenicu i da su adekvatne represivne mere jedna od ne samo neizostavnih već i ključnih preduslova prevencije kako ove kategorije krivičnih dela tako i kriminaliteta uopšte⁷.

---

⁵ Protić, S., Programi prevencije upotrtebe droga među adolescentima: Šta smo naučili u proteklkih 20 godina?, U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociloška istraživanja, Beograd, 2020, str. 281.

⁶ Simović, M., Spremo, M., Zloupotreba psihoaktivnih supstanci i krivičnopravna reakcija u BiH, U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociloška istraživanja, Beograd, 2020, str. 162.

⁷ Vidi: Meško, G., Pirnat, U., Osvrt na narkotike i zaviosnost od narkotika u Sloveniji- Pravni, kriminološki, zdravstveni i socijalni problemi, U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociloška istraživanja, Beograd, 2020, str. 171-186.

2. POJEDINI PREDUSLOVI ŽELJENOG STEPENA PREVENCIJE I REPRESIJE NARKOKRIMINALITETA

Kao što je to već konstatovano nije mali broj preduslova koji su u funkciji željnog stepena kako prevencije tako i represije narkokriminaliteta, preduslova koji moraju biti ispunjeni i normativno i praktično ako država hoće da ima uspeha na polju borbe protiv istog posmatrano sa aspekta ovih načina njene reakcije na narkokriminalitet. Preduslovi su brojni i njihov značaj i sadržina su različiti. Pojedinačno posmatrano, njihove osnovne osobenosti su:

2.1. Krivičnopravne norme-krivično zakonodavstvo (prevencija i represija narkokriminaliteta)

Kada je reč o ovom aspektu predmetne problematike, onda pre svega treba istaći preventivnu funkciju krivičnopravnih normi jer represija sama po sebi je jedno od obeležja krivičnopravnih normi i nju kao takvu treba posmatrati i u funkciji prevencije kako kriminaliteta uopšte tako i ove njegove kategorije. Shvaćeno u ovom smislu krivično zakonodavstvo shvaćeno u širem smislu značenja (materijalno, procesno i izvršno) je jedan od ne samo neizostavnih već i izuzetno značajnih faktora prevencije i ove vrste kriminaliteta. I u teoriji i u praksi nesporna je kako njihova funkcionalna povezanost tako i činjenica da od kvaliteta zakonskih, u ovom slučaju krivičnopravnih, normi i njihove adekvatne primene u praksi u ne malom obimu, zavisi i stepen uticaja krivičnog zakonodavstva na prevenciju narkokriminaliteta. Nema sumnje, ako određeni zakonski tekst odgovara savremenim zahtevima borbe protiv ove vrste kriminaliteta i ako njegove takve norme nalaze adekvatnu primenu u praksi onda je uloga krivičnog zakonodavstva u njegovoj prevenciji ne samo veća već i znatno uspešnija i suprotno. Ovakva kauzalna povezanost između krivičnog zakonodavstva i prevencije kriminaliteta uopšte posebno dolazi do izražaja kod organizovanog i drugičteških oblika kriminaliteta u koje nema sumnje spada i narkokriminalitet.⁸ Ovo iz razloga što je upravo kod ovih oblika kriminaliteta nesporna nužnost, neophodnost i opravdanost što adekvatnije i efikasnije primene mera krivične prinude, a neophodan preduslov zato je i adekvatno krivično zakonodavstvo.⁹ Ovde kao i uopšte samo adekvatno krivično zakonodavstvo i efikasna primena mera krivične prinude je instrument uspešne borbe protiv narkokriminaliteta i time i instrumenat njegove prevencije.¹⁰

⁸ Ignjatović, Đ., Suzbijanje najtežih oblika kriminaliteta u uslovima tranzicije i nesigurnosti, U: ``Teški oblici kriminala``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2004, str. 18.

⁹ Bejatović, S., Kaznena politika i prevencija kriminaliteta, U: ``Kaznena politika i prevencija kriminaliteta``, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Trebinje, 2019, str. 27.

¹⁰ Bejatović, S., Krivičnopravni instrumenti prevencije narkokriminaliteta, U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020. str. 92.

Kada je reč krivičnopravnim normama kaopreduslovu prevencije narkokriminaliteta treba, pre svega, imati u vidu sledeće: *Prvo*, na normativnom planu krivično zakonodavstvo predstavlja zakonsku osnovu za izgradnju onog dela kriminalne politike koji se realizuje na represivnom planu. Kao takvi, konkretni zakoni, da bi bili u funkciji adekvatne kriminalne politike a time i u funkciji prevencije narkokriminaliteta, moraju da odgovaraju savremenim zahtevima borbe protivistog, da budu usklađeni sa stvarnošću i da budu primenljivi. Jednom rečju, moraju, posmatrano sa aspekta svog sadržaja, da budu oslobođeni normativnog romantizma i da u sebi sadrže onoliko represivnosti koliko je to stvarno neophodno. Moraju da budu adekvatni vremenu i prostoru na kojem se primenjuju. I pored toga što je nesporno da preventivna funkcija krivičnopravne norme nije toliko u njenoj strogošti koliko u neminovnosti njene primene na svako lice u slučajevima kada su ispunjeni zato propisani zakonski uslovi ipak se mora priznati i činjenica da samo u onim situacijama kada ona istovremeno ima i potreban stepen satrogosti i efikasnosti primene u funkciji je željenog stepene prevencije kriminaliteta uopšte, a posebno njegovih najtežih oblika. Obzir na ovo ova dva njena aspekta su nerazdvojna. Samo u situacijama kada istovremeno postoje i jedan i drugi (kada krivičnoprave norme imaju i potreban stepen strogošti i efikasnosti u primeni) možemo da konstatujemo da su stvoreni preduslovi željenog stepena prevencije krivičnopravnih normi na prevenciju narkokriminaliteta posmatrano sa ovog aspekta. Samo takvo krivično zakonodavstvo ima potreban stepen prevencije (i generalne i specijalne) na polju borbe i protiv ove vrste kriminalnih aktivnosti kao i uopšte. Uz ovo, da bi konkretne krivičnopravne norme bile adekvetno primenjene i da bi kao takve bile u funkciji prevencije narkokriminaliteta njih moraju da karakteriše i visok stepen preciznosti određivanja pojedinih zakonskih pojmova (izraza) i propisivanje preciznih uslova za primenu pojedinih mera i instituta. Jednom rečju, preciznost sadržaja krivičnopravnih normi mora da bude izuzetno visoka. Da ne pruža mogućnost različite primene u konkretnim krivičnim stvarima. *Drugo*, opšti cilj politike suzbijanja kriminaliteta uopšte a time i narkokriminaliteta – zaštita društva odistog ostvaruje se i preko primene krivičnog zakonodavstva koja mora da bude adekvatna - u skladu sa intencijama zakonodavca, a ne samo da ostane mrtvo slovo na papiru. *Treće*, u praktičnoj primeni krivičnopravnih normi zloupotreba prava¹¹ mora biti sprečena ili svedena na najnižu moguću meru. Samo uz istovremeno postojanje sva tri ova preduslova krivično zakonodavstvo je u funkciji potrebnog stepena prevencije narkokriminaliteta shvaćene u prednje iznesenom smislu značenja. U protivnom zasigurno toga nema.¹²

¹¹ Simović, M., Spremo, M., Zloupotreba psihoaktivnih supstanci i krivičnopravna reakcija u BiH, U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020, str. 163.

¹² Škulić, M., Efikasanost sudske zaštite i krivičnopravni instrumenti obezbeđenja, U: ``Organizacija pravosuđa i efikasnost sudske zaštite (Evropski stadardi i stanje u Srbiji-Krivičnopravni aspekt)``, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2018, str. 47.

Ako se prihvati osnovna hipoteza postavljena u radu da pozitivno krivično zakonodavstvo stoji u kauzalnom odnosu sa prevencijom narkokriminaliteta, odnosno da je samo adekvatno – savremeno krivično zakonodavstvo, zakonodavstvo usklađeno sa društvenom stvarnošću u funkciji adekvatne politike suzbijanja narkokriminaliteta uopšte, i to posmatrano sa aspekta sva tri prednje navedena načina njegove manifestacije, onda se kao neminovno nameće pre svega pitanje: Da li je pozitivno krivično zakonodavstvo Republike Srbije posmatrano sa aspekta svog sadržaja-svoje norme u funkciji željenog stepena prevencije narkokriminaliteta –u funkciji adekvatne kriminalne politike posmatrano sa aspekta ovog njenog preduslova ili ne? Ako ne, šta bi u njemu trebalo menjati da bi ono bilo u toj funkciji? Polazeći od činjenice brojnosti pitanja krivičnog zakonodavstva uopšte i nemogućnosti analize svih u okvirima jednog referata iznosimo samo, po mišljenju autora, najvažnije stavove po ovom pitanju, i to sa aspekta dva ključna zakonska teksta ovog karaktera (Krivičnog zakonika -KZ RS¹³ i Zakonika o krivičnom postupku-ZKP RS¹⁴). Naravno, pri ovakvom pristupu ovoj problematici nužno je imati u vidu nespornu činjenicu da pored ova dva zakonska teksta i drugi zakonski tekstovi iz ove oblasti predstavljaju normativnu osnovu za željeni stepen prevencije narkokriminaliteta-za željeni stepen adekvatnosti državne reakcije na narkokriminalitet posmatrano sa aspekta ove njegove pretpostavke.¹⁵

Kada je reč o Krivičnom zakoniku RS onda pre svega treba istaći činjenicu da on posebnu pažnju, sasvim opravdano, posvećuje upravo ovoj kategoriji krivičnih dela, što je samo za sebe još jedna potvrda činjenice izuzetno visokog stepena njihove društvene opasnosti i nastojanja zakonodavca da putem krivičnoporavnih normi sa jedne strane doprinese što većem stepenu prevencije ovih kriminalnih aktivnosti a sa druge strane da omogući da se učinocima te kategorije krivičnih dela izreknu adekvatne krivične sankcije i obezbedi oduzimanje opojnih droga i imovonske koristi pribavljene vršenjem ove kategorije krivičnih dela. U prilog ovakvog, sasvim ispravnog stava zakonodavca prema ovoj kategoriji krivičnih dela govori i Zakon o izmenama i dopunama KZ RS iz 2019.god.¹⁶ koji posebni pažnju posvećuje upravo odredbama koje regulišu ovu problematiku. Od ukupno 41 odredbe ovog zakonskog teksta tri su posvećene drugačijem krivičnopravnom normiranju opojnih doga.¹⁷ Analiza izvršenih intervencija 2019. god, pokazuje da je sedam osobenosti ovog zakonskog teksta po ovom pitanju.

¹³ ``Sl. glasnik RS``, br. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019.

¹⁴ ``Sl.glasnik RS``,br.,72/2011,101/2011,121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27 /2021 i 62/2021

¹⁵ Kolarić, D., *Suzbijanje zloupotrebe opojnih droga u krivičnom pravu Srbije, U:``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020, str. 6

¹⁶ ``Sl. glasnik RS``, br. 35/2019

¹⁷ Jovanović, S., *Maloletni učinoci krivičnih dela i droga-Gde smoi danas? U:``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020, str. 264.

Prvo, jačanje krivičnopravne represije za najveći broj posebnih oblika sva tri krivična dela koja se tiču opojnih droga, i to povećanjem i opšteg minimuma i opšteg maksimuma propusane kazne zatvora (sa šest meseci do pet godina na dve godine do osam godina);¹⁸

Drugo, propisivanje nemogućnosti izvršenja kazne zatvora izrečene za krivično delo neovlašćenog držanja opojnih droga iz čl.246a st. 2.KZ u prostorijama u kojima osuđeni stanuje (*kućni zatvor*);¹⁹

Treće, uvođenje novog oblika krivičnog dela iz čl. 246a (Neovlašćeno držanje opojnih droga) koji se sastoji u neovlašćenom držanju u velikoj količini supstanci ili preparata koji su proglašeni za opojne droge;²⁰

Četvrto, u cilju usaglašavanja sa Okvirnom odlukom EU²¹ propisan je novi kvalifikovani oblik krivičnog dela neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga. On postoji ako neko prodaje, nudi na prodaju ili bez naknade radi daljeg stavljanja u promet daje opojne droge maloletnom licu, duševno bolesnom licu, licu koje je privremeno duševno poremećeno, licu koje je teže duševno zaostalo ili licu koje se leči od zavisnosti od opojnih droga, ili ko stavlja u promet opojnu drogu pomešanu sa supstancom koja može dovesti do teškog narušavanja zdravlja, ili ko izvrši delo iz stava 1. ovog čl. u ustanovi obrazovanja i vaspitanja ili u njenoj neposrednoj blizini ili ustanovi za izvršenje krivičnih sankcija ili u javnom lokalitetu ili na javnoj priredbi, ili ako delo iz st. 1. i 2. ovog čl. učini službeno lice, lekar, socijalni radnik, sveštenik ili lice zaposleno u ustanovi obrazovanja i vaspitanja, iskorišćavanjem svog položaja ili ko za izvršenje tog dela koristi maloletno lice.”

Peto, širenje mogućnosti oslobađanja od kazne učinioaca ove kategorije krivičnih dela. Naime, pored mogućnosti oslobađanja učinica krivičnog dela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 246. st. 1-5., koji

¹⁸ Kolarić, D., Krivični zakonik i (ne)adekvatnost državne reakcije na kriminalitet, U: "Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019.

¹⁹ Kolarić, D., Vaninstitucionalne mere i drugi krivičnopravni instrumenti reakcije na kriminalitet i pozitivno krivično zakonodavstvo Srbije (Ispunjena očekivanja ili ne?), U: "Vaninstitucionalne mere, pojednostavljene forme postupanja i drugi krivičnopravni instrumenti reakcije na kriminalite i pozitivno krivično zakonodavstvo (Ispunjena očekivanja ili ne-?)", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2022, str. 47.

²⁰ Kolarić, D., Krivični zakonik i (ne)adekvatnost državne reakcije na kriminalitet, U: "Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019, str. 38.

²¹ Vidi: Nenadić, M. Vujančić-Đorđević, M., Pravni i kriminološki problem i otkrivanja i gonjenja za krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 246 KZ sa elementima organizovanog kriminaliteta, U: "Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi", Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.

otkrije od koga nabavlja opojne droge sada takva mogućnost, i to po istom osnovu, postoji i za krivično delo neovlašćeno držanje opojnih droga iz st. 1 i 2. čl. 246a KZ;²²

Šesto, sužavanje, tačnije rečeno skoro isključenje zakonske mogućnosti primene načela oportuniteta krivičnog gonjenja u slučajevima izvršenja ove kategorije krivičnih dela. Izuzetak je st. 1. čl. 246a (neovlašćeno držanje u manjoj količini za sopstvene upotrebe supstance ili preparata koji su proglašeni za opojne droge) i st. 1. čl. 247. KZ (omogućavanje uživanja opojnih droga);²³

Sedmo, širenje slučajeva isključenja mogućnosti ublažavanja kazne kod krivičnog dela neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz čl. 246. KZ.²⁴

I pored toga što su iznesene novine Zakona o izmenama i dopunama KZ iz maja meseca 2019.god. u funkciji većeg stepena generalne prevencije ove kategorije krivičnih dela a time i u funkciji većeg stepena adekvatnosti državne reakcije na ovu kategoriju krivičnih dela posmatrano i sa aspekta krivičnopravne represije to ni u kom slučaju ne znači da neka od njegovih rešenja nisu, čini se sasvim opravdano, podložna kritici. Među njima se posebno ističu dva. To su:

Prvo, uvođenjem novog oblika krivičnog dela neovlašćenog držanja opojnih droga iz čl. 246a KZ stvara se mogućnost da se svi slučajevi držanja opojne droge u većoj količini tretiraju po čl. 246a i da se na taj način zanemari utvrđivanje bitnih obeležja krivičnog dela iz čl. 246. - neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga (ne mora da se utvrđuje zašto neko drži opojnu drogu i, uz to, nema ni zabrane ublažavanja).²⁵

Drugo, tu je i pojam ``velika količina`` koji dozvoljava različita tumačenja u praktičnoj primeni ove krivičnopravne odredbe. Upravo imajući u vidu ovo kao i činjenicu problema oko dokazivanja ovog krivičnog dela u praksi obzirom na ovako određeno njegovo biće jedna od karaktersitika tekućeg rada na izmenama i dopunama Krivičnog zakonika je predlog da se u čl. 246a koji propisuje krivično delo neovlašćeno držanje opojnih droga briše st. 2. koji se odnosi na neovlašćeno držanje supstanci ili preparata koji su proglašeni za opojne droge u većoj količini.²⁶

²² Čl. 246a. st. 3. KZ RS

²³ Bejatović, S. i dr., Priručnik za primenu načela oportuniteta krivičnog gonjenja, Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2022, str. 37.

²⁴ Pavićević. L., Predstojeće izmene Krivičnog zakonika, U: ``Vaninstitucionalne mere, pojednostavljene forme postupanja i drugi krivičnopravni instrumenti reakcije na kriminalite i pozitivno krivično zakonodavstvo (Ispunjena očekivanja ili ne?)``, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2022, str. 69.

²⁵ Kolarić, D., Krivični zakonik i (ne)adekvatnost državne reakcije na kriminalitet, Zbor. ``Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet``, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019, str. 39.

²⁶ Vidi: Pavićević. L., Predstojeće izmene Krivičnog zakonika, U: ``Vaninstitucionalne mere, pojednostavljene forme postupanja i drugi krivičnopravni instrumenti reakcije

Kada je reč o krivičnoprocesnom zakonodavstvu kao faktoruprevencije narkokriminaliteta, kao i kriminaliteta uopšte onda pre svega treba konstatovati činjenicu da su dva preuslova koje ono mora da ispuni da bi bilo u funkciji željenog stepena prevencije kriminaliteta uopšte a time i prevencije ovog njegovog oblika. To su da stvori normativnu osnovu za: efikasan krivični postupak i za isključenje ili pak svođenje na minimum mogućnost zloupotrebe pravne norme od strane krivičnoprocesnih subjekata. Samo u slučajevima kada konkretni zakonski tekstovi ovog karaktera, pre svega Zakonik o krivičnom postuku svojim normama obezbeđuje ova dva preduslova može se smatrati da je ono u funkciji željenog stepena prevencije kriminaliteta. U protivnom zasigurno toga nema. Imajući u vidu ove dve pretpostavke a pre svega zahtev da se obezbede takve krivičnoprocesne odredbe koje predstavljaju normativnu podlogu za željeni stepen efikasnosti krivičnog postupka ključni cilj preko dvadeset godina dugog procesa reforme krivičnog procesnog zakonodavstva Srbije je stvaranje normativne osnove za što efikasnije delovanje nadležnih državnih organa na polju otkrivanja i dokazivanja krivičnih delaza što efikasiji krivični postupak a time i željeni stepen prevencije kriminaliteta uopšte a time i ovog njegovog oblika.²⁷ Ovo iz razloga što su samo one krivičnoprocesne norme koje obezbeđuju potreban stepen efikasnosti otkrivanja, dokazivanja i presuđenja konkretne krivične stvari u funkciji prevencije kriminaliteta. S ovim ciljem proces reforme krivičnoprocesnog zakonodavstva Srbije je doneo niz novina. Ne ulazeći u prikaz istih od donošenja ZKP iz 2001. godine pa do poslednjeg zakonskog teksta ovog karaktera ZKP iz 2011. god²⁸ može se konstatovati da su odredbe važećeg teksta ZKPRS, načelno posmatrano u funkciji osnovnog cilja procesa reforme - u funkciji stvaranja normativne osnove za dostizanje željenog stepena efikasnosti otkrivanja i dokazivanja izvršenih krivičnih dela-željenog stepena efikasnosti krivičnog postupka, a time i željenog stepena prevencije kriminaliteta posmatrano iz ugla ove njegove pretpostavke. Međutim, njihova normativna razrada u ne malom broju slučajeva ne samo da nije u toj funkciji već i svojom praktičom primenom može dati i daje i potpuno suprotan efekat. Primera za ispravnost ovakve jedne konstatacije je ne mali broj.²⁹ Upravo ovo predstavlja i osnov, čini se više nego opravdanog, stava stručne javnosti za

---

na kriminalitet i pozitivno krivično zakonodavstvo (Ispunjena očekivanja ili ne?)`, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2022, str. 67-72.

²⁷ Banović, B., Posebne dokazne radnje i novi ZKP, Zbornik`Aktuelna pitanja krivičnog zakonodavstva (Normativni i praktični aspekt)` , Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu , Beograd, 2012, str. 127.

²⁸ O tome vidi: Bejatović, S., Efikasnost krivičnog postupka kao međunarodni pravni standard, U: `Organizacija pravosuđa i efikasnost sudske zaštite (Evropski stadardi i stanje u Srbiji - Krivičnopravni aspekt), Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriji i praksu, Beograd, 2018, str. 124-136.

²⁹ Vidi: Škulić, M., Krivičnoprocesno zakonodavstvo i (ne)adekvatnost državne reakcije na kriminalitet, U: `Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet`, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019, str. 34-48.

preduzimanje intervencija u ovom kontekstu s ciljem da normatina razrada ne malog broja načelno opravdanih instituta važećeg teksta ZKP bude razrađena na drugačiji način-na način koji će biti u normativnoj funkciji željenog stepena efikasnosti krivičnog postuka a time i u funkciji željenog stepena prevencije kriminaliteta što trenutno nije slučaj.³⁰

2.2. Primena krivičnopravne norme (prevencija i represija narkokriminaliteta)

Kao što je to već istaknuto, adekvatna krivičnopravna norma je jedan od ključnih preduslova adekvatnosti suprodstavljanja narkokriminalitetu a time i njegovoj prevenciji, ali ne bezuslovno. Neophodna je i adekvatna primena takve norme. Samo u situacijama kada imamo adekvatnu zakonsku normu i njenu adekvatnu primenu možemo govoriti o stvorenim preduslovima adekvatne državne reakcije na narkokriminalitet uopšte (na njegov represivni i preventivni aspekt), a time i željenog stepena njegove prevencije. Svako odstupanje od tog dovodi do nesklada između normativnog i realnog, između onog što je zakonom propisano i onog što se dešava u praktičnoj primeni zakona. Organi koji primenjuju zakon ne smeju da u takvom stepenu derogiraju zakonska rešenja da ih čine besmislenim i pretvaraju u deklarativne odredbe. Između normativnog i aplikativnog aspekta zakonske norme mora da se uspostavi jedna normalna i racionalna ekvivalencija, da i na jednoj i na drugoj strani postoji osećaj vrednosti o stvarnim društvenim potrebama i kriminalno-političkim zahtevima u propisivanju pojedinih instituta i rešenja uopšte i njihovoj primeni u praksi. Samo u takvom slučaju krivično zakonodavstvo konkretne države je u funkciji željenog stepena i represije i prevencije ne samo narkokriminaliteta već i svakog drugog nedozvoljenog ponašanja. Preventivna funkcija zakonske norme uopšte, a time i normi krivičnog zakonodavstva nije toliko u njenoj strogosti koliko u neminovnosti njene primene na svako lice u slučajevima kada su ispunjeni zato propisani zakonski uslovi, i to u skladu sa *ratio legis* njenog ozakonjenja.³¹

S obzirom na izneseni značaj ove pretpostavke represije i prevencije narkokriminaliteta, postavlja se pitanje njenog praktičnog aspekta na prostoru Republike Srbije. Dve su činjenice koje mogu dati odgovor na ovo pitanje. Prva se tiče sudske kaznene politike kod ove kategorije krivičnih dela a druga primene načela oportuniteta krivičnog gonjenja kod istih. Kada je reč o sudskoj kaznenoj politici kod ove kategorije krivičnih dela navodimo rezultate sprovedenog

³⁰ Škulić, M., Krivičnoprocesno zakonodavstvo i (ne)adekvatnost državne reakcije na kriminalitet, U: "Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019, str. 75.

³¹ Vidi: Kolarić, D., Suzbijanje zloupotrebe opojnih droga u krivičnom pravu Srbije, U: "Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi", Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020, str. 69-88.

istraživanja na temu "Kaznena politika (Zakon i praksa).³² Pet je ključnih rezultata do kojih se došlo u sprovedenom istraživanju kada je u pitanju krivično delo neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga iz čl. 246. KZ. *Prvo*, ceneći prema zaprećenoj krivičnoj sankciji za ovo krivično delo izrečene krivične sankcije bile su stroge. Od svih izrečenih krivičnih sankcija za ovo krivično delo u 86,5% izrečena je kazna zatvora, a u ostalim slučajevima izrečene su novčana kazna, uslovna osuda i oslobođenje od kazne. Kazna zatvora najčešće je izricana u trajanju preko tri do pet godina (35,3%), a u trajanju preko jedne do tri godine u 31,6%. *Drugo*, oduzimanje opojne droge i sredstava za njihovu proizvodnju je pravilo postupanja suda kada je u pitanju ovo krivično delo. *Treće*, u 12,7% analiziranih slučajeva došlo je do ublažavanja kazne. Podatak je dosta interesantan obzirom na činjenicu da je ovo krivično delo (st. 1 i 3.) obuhvaćeno zabranom ublažavanja kazne iz čl. 57. st. 2. KZ.³³ *Četvrto*, od ukupno 419 analiziranih predmeta ovog krivičnog dela u 10 slučajeva učinioci su oslobođeni su od kazne. *Peto*, saučesništvo u izvršenju ovog krivičnog dela je izraženije od drugih krivičnih dela obuhvaćenih istraživanjem. Naime, od ukupno 410 analiziranih predmeta ovog krivičnog dela saučesništvo je bilo prisutno u 182 slučaja, što je još jedan u nizu dokaza tako visokog stepena njegove društvene opasnosti³⁴.

Kada je reč o primeni načela oportuniteta krivičnog gonjenja prema učiniocima ovih krivičnih dela onda pre svega pažnju zaslužuje činjenica opravdanosti stava zakonodavca da propisivanjem strožijih krivičnih sankcija za najveći broj kako osnovnog tako i posebnih oblika ovih krivičnih dela isključi zakonsku mogućnost primene načela oportuniteta krivičnog gonjenja prema izvršicima istih. Opravdanost ovakavog stava zakonodavca autor rada vidi i u činjenici dasadašnjih iskustava u inače obimnoj primeni načela oportuniteta krivičnog gonjenja uošte.³⁵ Ona se uglavnom kod uslovnog odlaganja krivičnog gonjenja kao ključnog vida načela i vida koji se jedino može da primeni u slučajevima izvršenja nekog od krivičnih dela iz ove kategorije svodi na obavezu uplate određenog novčanog iznosa na račun propisan za uplatu javnih prihoda.³⁶

³² Vidi: Kaznena politika (Zakon i praksa), Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2018.

³³ Kaznena politika (Zakon i praksa), Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2018, str. 85.

³⁴ Posmatrano u ovom kontekstu vidi i Đorđević, Đ., Kaznena politika za krivična dela zloupotrebe opojnih droga, U: "Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi", Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020, str. 57-68.

³⁵ Prema zvaničnim izveštajima Republičkog javnog tužilaštva, u poslednjih nekoliko godina primenom načela oportuniteta krivičnog gonjenja rešava se oko 25% podnesenih krivičnih prijava. (Vidi: Priručnik za primenu načela oportuniteta krivičnog gonjenja, Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2019, str. 12).

³⁶ Npr. na području Apelacionog javnog tužilaštva u Novom Sadu, a slično je i na prostorima tri preostala apelaciona javna tužilaštva, u 91% primenjen slučajeva odlaganja krivičnog gonjenja iz čl. 283. ZKP jedina naložena obaveza naložena osumnjičenom je da na propisani račun uplati određeni novčani iznos (Vidi:

Obzirom na ovo, kao i ciljeve koji treba da budu ostvareni primenom načela oportuniteta krivičnog gonjenja čini se sasvim opravdanim i izdavanje Opšte obaveznog uputstva Republičkog javnog tužioca br. 2/19 od 22.07. 2019. god. Prema ovom uputstvu, "Radi postizanja zakonitosti, delotvornosti i jednobraznosti u postupanju, potrebno je da javni tužilac prilikom primene instituta odlaganja krivičnog gonjenja iz čl. 283. ZKP za krivično delo novlašćeno držanje opojnih droga iz čl. 246a Krivičnog zakonika, kada su za to ispunjeni zakonski uslovi, osumnjičenom ponudi da prihvati kao obavezu ili jednu od obaveza da se podvrgne odvikavanju od opojnih droga, shodno odredbama člana 283. st. 1. tačka 5. ZKP, ukoliko to nalažu okolnosti konkretnog slučaja (iskaz osumnjičenog, medicinska dokumentacija i sl.) imajući pri tom u vidu i akt Republičkog javnog tužioca A.broj 478/10 od 24.02. 2011. godine o mogućnosti primene ovog instituta u slučajevima neovlašćenog držanja opojne droge "marihanane" u količini do pet grama."³⁷

2.3. Zloupotreba krivičnoprane norme - represija i prevencija narkokriminaliteta

Zloupotreba prava - pravne norme (u ovom slučaju krivičnopravne norme) od strane pojedinih krivičnoprocesnih subjekata je takođe jedan od faktora koji utiče na konkretnu efikasnost krivičnog postupka a time, posredno i na prevenciju narkokriminaliteta – na stepen adekvatnosti borbe protiv istog. Obzirom na ovo sasvim je opravdano što je zakonodavac u čl. 14. ZKP normirao načelo suđenja u razmnom roku proisujući da je "sud dužan da postupak sprovede bez odugovlačenja i da onemogući svaku zloupotrebu prava usmerenu na odugovlačenje postupka." U vezi sa ovakvom sadržinom čl. 14. st. 1. ZKP postavlja se pitanje kada postoji zloupotreba prava. I pored toga što ZKP koristi termin "zloupotreba prava" on ne daje njegovo pojmovno određenje. To je prepušteno teoriji u kojoj nema jedinstvenog pristupa u određivanju tog pojma. Ne ulazeći u prikaz različitih shvatanja pojma "zloupotrebe prava",³⁸ jer bi to prelazilo prirodu ovoga rada, može se konstatovati da zloupotreba prava postoji u slučaju kada se od strane ovlašćenih subjekata njihova, inače zakonska ovlašćenja, iako formalno-pravno saglasna sa zakonom, koriste suprotno duhu i cilju norme. Posmatrano u ovom kontekstu, moguće su brojne zloupotrebe prava i to od strane svih procesnih subjekata.³⁹ Tako npr. među onima koji u takvom slučaju dovode do odugovlačenja krivičnog postupka i na taj način direktno utiču i na njegovu efikasnost od

---

Priručnik za primenu načela oportuniteta krivičnog gonjenja, Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2019, str. 15).

³⁷ Vidi: Priručnik za primenu načela oportuniteta krivičnog gonjenja, Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2022, str. 55.

³⁸ Vidi: Đurđić, V., Zloupotreba vlasti organa krivičnog gonjenja, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, Niš, 1996.

³⁹ O zloupotrebi prava, posebno kada se radi o javnom tužiocu, vidi: Đurđić, V., Zloupotreba vlasti..., str. 345.

posebnog značaja su: Brojne instruktivne norme čije nepoštovanje uvek nije posledica nedostatka kadrova i njihove preopterećenosti. Slučaj npr. kad javni tužilac duže ne odbacuje krivičnu prijavu niti pak ne inicira postupak. Ili, slično je npr. i u slučajevima kada se presuda pismeno ne izrađuje u zato određenom roku. Zatim, tu je i predlaganje izvođenja dokaza i ako se unapred zna da oni nemaju nikakvog značaja, odnosno ``čuvanje`` dokaza za postupak po pravnom leku, i pored toga što se dobro zna da taj dokaz u prvostepenom postupku ima značaj za utvrđivanje istine;⁴⁰ takođe tu su i zloupotrebe vezane za institut izuzeća, kao i moguće zloupotrebe u vezi sa doslednom primenom pojedinih načela krivičnog postupka i sl.⁴¹

Zloupotrebu prava kao faktor (ne)efikasnosti krivičnog postupka a time i (ne)adekvatnosti državne reakcije na narkokriminalitet - a time i na njegovu prevenciju nije uvek lako utvrditi. Međutim, i pored tih teškoća zloupotreba prava ne sme da bude tolerisana. Obaveza je suda da spreči zloupotrebu prava ali ne putem sprečavanja zakonom propisanih prava procesnih subjekata već primenom zakonom propisanih mera koje mu stoje na raspolaganju prema subjektima koji zloupotrebljavaju dato im pravo. Slučaj npr. sa neprihvatanjem predloga izvođenja dokaza koji nisu u funkciji ostvarivanja zadatka krivičnog postupka. Ili, neodređivanje objektivno nužnog roka za preduzimanje određene krivičnoprocesne radnje (npr. za obavljanje naloženog veštačenja).

Na kraju u vezi sa ovom pretpostavkom adekvatnosti državne reakcije na narkokriminalitet a time i na njegovu prevenciju shvaćenu u prednje iznesenom značenju treba istaći i činjenicu da brojne instruktivne norme u pozitivnom krivičnom procesnom zakonodavstvu Srbije predstavljaju pokriće za zloupotrebe zakonske norme. Ovo posebno obzirom na činjenicu da njihovo nepoštovanje nije uvek posledica nedostatka kadrova i njihove preopterećenosti. Obzirom na ovo kao i činjicu da to direktno utiče na efikasnost reagovanja nadležnih državnih organa na kriminalitet uopšte, a time i narkokriminalitet neophodno je postvetiti posebnu pažnju isključenju uslova mogućnosti zloupotrebe prava po ovom osnovu. Npr. propisivanjem konkretnih posledica nepoštovanja instruktivnih rokova.⁴²

---

⁴⁰ Vidi: Đurđić, V., Instruktivni rokovi i efikasnost krivičnog postupka, Zbornik ``Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet``, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019, str. 369-384.

⁴¹ Tomić, M., (Ne)efikasnost krivičnog postupka i prevencija kriminaliteta, U: ``Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet (Međunarodni pravni standardi i stanje u Srbiji)`` , Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019. str. 459.

⁴² Bejatović, S., Glavni pretres i njegov doprinos obezbeđenju suđenja u razumnom roku, U: ``Glavni pretres i suđenje u razumnom roku (Regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni)`` , Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2015, str. 9-33

2.4. Stepen izvesnosti kažnjavanja u slučaju izvršenja krivičnog dela i prevencija narkokriminaliteta

Kada je reč o krivičnopравnim instrumentima adekvatnosti državne reakcije na kriminalitet uopšte, a time i narkokriminalitet, kao jedna od njegovih najtežih oblika, onda tu je i činjenica da je jedan od izuzetno značajnih preduslova željenog stepena generalno, preventivnog dejstva krivičnopравnih normi na kriminalitet uopšta a posebne njegove najteže oblike u koje spada i narkokriminalitet, ``stepen izvesnost kažnjavanja u slučaju izvršenja krivičnog dela`` i stepen straha od posledica izvršenja krivičnog dela.⁴³ Kada je reč o genralno preventivnoj funkciji zakonske norme, važno je ne samo kakvu će krivičnu sankciju sudovi izreći učinioce krivičnog dela već i osećaj stepena verovatnoće da se neće moći ``izvući`` od zaslužene krivične sankcije zbog izvršenog krivičnog dela. I danas je više nego nesporno da krivična sankcija a pre sveg akazna ima svrhu odvrćanja od vršenja krivičnih dela, svrhu prevaspitanja onih koji su počinili krivično delo, kao i svrhu jaćanja opšteg morala u društvu samo u slučaju postojanja potrebnog stepena izvesnosti njenog izricanja i izvršenja.⁴⁴ Na ovom stanovištu, sasvim ispravno, stoji i srpski zakonodavac propisujući svrhu kažnjavanja. Naime, u čl. 42. st. 2. KZ RS izričito je propisano da je u okviru opšte svrhe krivičnih sankcija (čl. 4. st. 2. KZ RS),⁴⁵ svrha kažnjavanja: sprećavanje učinioce da čini krivična dela i uticanje na njega da ubuduće ne čini krivična dela; uticanje na druge da ne čine krivična dela; izražavanje društvene osude za krivično delo, jaćanje morala i učvršćivanje obaveze poštovanja zakona, i ostvarivanje pravедnosti i srazmernosti između učinjenog dela i težine krivične sankcije. Imajući u vidu ovakav znaćaj ovog faktora na prevenciju kriminaliteta postavlja se pitanje koji su to pokazatelji željenog stepena izvesnosti kažnjavanja učinilaca krivičnog dela zbog izvršenog krivičnog dela. Oni su brojni s tim da među njima poseban znaćaj imaju sledeći: Efikasnost otkrivanja i procesuiranja izvršenih krivičnih dela; Efikasnost krivičnog postupka kao celine; Primena krivičnopравne norme na sve učinioce krivičnih dela; Oduzimanje droga, sredstava za njihovu proizvodnju i preradu i imovinske koristi stećene vršenjem krivičnih dela i saniranje drugih njegovih posledica; Izricanje adekvatne krivične sankcije učinocu krivičnog dela i njeno izvršenje. Samo u slučajevima kada su ispunjeni svi ovi preduslovi možemo reći da postoji željeni stepen izvesnosti krivične odgovornosti izvršioce zbog izvršenog krivičnog dela a time i željeni stepen

⁴³ Vidi: Ćirić, J., Strah i njegovi pravni aspekti, U: ``Organizacija pravosuđa i efikasnost sudske zaštite (Evropski stadardi i stanje u Srbiji - Krivičnopравni aspekt``, Srpsko udrućenje za krivičnopравnu teoriju i praksu, Beograd, 2018, str. 154-162.

⁴⁴ Vidi: Ignjatović, Đ., Kriminologija, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2021.

⁴⁵ Opšta svrha propisivanja i izricanja krivičnih sankcija je suzbijanje dela kojima se povređuju ili ugroćavaju vrednosti zaštićene krivičnim zakonodavstvom.

generalno-preventivne funkcije krivičnog prava kao celine, posmatrano sa aspekta ovog njenog preduslova. U protivnom, ne samo da toga nema već to može da bude i pokazatelj ``isplativosti`` vršenja krivičnih dela određenom broju građana, u ovom slučaju pre svega onim koji se bave neovlašćenom proizvodnjom i stavljanjem u promet opojnih droga.⁴⁶

2.5. Oduzimanje droge, sredstava za njihovu proizvodnju i preradu i imovinske koristi stečene vršenjem krivičnih dela i prevencija narkokriminaliteta

Efikasno oduzimanje droge, sredstava za njihovu proizvodnju i preradu i imovinske koristi stečene vršenjem krivičnih dela je jedan od ne samo izuzetno važnih i neizostavnih, već bezmalo i ključnih faktora prevencije narkokriminaliteta a time i adekvatnosti državne reakcije na isti. Brojni su kriminalno-politički razlozi neophodnosti što potpunije praktične primene ove mere. Među njima posebno se ističu sledeći: *Prvo*, primenom mere onemogućava se sticanje imovinske koristi vršenjem ove kategorije krivičnih dela, a što je ključni motiv njihov vršenja⁴⁷. *Drugo*, sprečavanje daljnjih ulaganja sredstava stečenih vršenjem ovih krivičnih dela ne samo u nastavak već i širenje ovih kriminalnih aktivnosti. Jedna od osobenosti funkcionisanja kriminalnih grupa uopšte a posebno onih čiji je cilj sticanje imovinske koristi je stalno širenje njihove kriminalne zone i na taj način uvećavanje njihove finansijske moći. Osnovni način ostvarenja ovakvog njihovog cilja je ulaganje već kriminalnim aktivnostima pribavljenih sredstava u daljnje kriminalne aktivnosti. Sprečavanjem takvih puteva njihovog funkcionisanja ne samo da se smanjuje već i prekida mogućnost ulaganja u daljnje kriminalne aktivnosti što za svoju krajnu posledicu ima i prestanak njihovog rada. Zbog ovog predviđanje i praktična primena instrumenata kojima se onemogućava kasnije ulaganje u nove kriminalne aktivnosti je među najvažnijim faktorima borbe protiv narkokriminaliteta budući da je osnovni motiv njihovog vršenja od strane onih koji su i najodgovorniji za ovu vrstu kriminalnih aktivnosti sticanje imovinske koristi. Način sprečavanja praktične realizacije ovog motiva vršenja ove kategorije krivičnih dela je upravo blagovremeno i potpuno oduzimanje imovine stečene vršenjem ove krivičnih dela. Treće, sprečavanje infiltracije prihoda stečenih vršenjem ovih krivičnih dela u legalne finansijske tokove-

⁴⁶ Bejatović, S., Stepen izvesnosti kažnjavanja i oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet, Zbornik ``Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet``, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019, str. 389.

⁴⁷ Protić, S., Programi prevencije upotrebe droga među adolescentima: Šta smo naučili u proteklih 20 godina? U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020, str. 281.

sprečavanje pranja novca. Jedan od ključnih ciljeva izvršilaca krivičnih dela koja se vrše radi sticanja imovinske koristi jeste infiltracija nezakonito stečenih prihoda u legalne finansijske tokove i na taj način njihovo kasnije nesmetano korišćenje. Obzirom na ovo ako jedno društvo hoće da se uspešno bori protiv narkokriminaliteta, odnosno protiv imovinskog kriminaliteta uopšte ono mora da obezbedi i instrumente sprečavanja infiltracije nezakonito stečenih prihoda u legalne finansijske tokove, a jedan od važnijih instrumenata s tim ciljem je oduzimanje imovine stečene kriminalnim aktivnostima pre njene infiltracije u legalne finansijske tokove. Četvrto, slabljenje moći kriminalnih organizacija a potom i njihovo potpuno uništenje. Funkcionisanje jedne kriminalne, kao u ostalom i bilo koje druge organizacije zahteva i finansijska sredstva. Bez njihovog obezbeđenja ne samo da nema njihovog ``uspešnog`` funkcionisanja već ni funkcionisanja uopšte. Jedan od ključnih instrumenata postizanja ovog cilja je upravo oduzimanje imovinske koristi stečene kriminalnim aktivnostima, i to posebno u slučajevima kada je ono blagovremeno i potpuno. Peto, na ovaj način preventivna funkcija krivičnog zakonodavstva posmatrano uopšte znatno dobija na svom intezitetu i time se daje značajan doprinos smanjenju kriminalnih aktivnosti ne samo ovog karaktera već i uopšte.⁴⁸

Obzirom na izneseni značaj efikasnog oduzimanja droge, sredstava za njihovu proizvodnju i prerađu i imovinske koristi stečene vršenjem krivičnih dela mora se, pre svega postaviti pitanje: Koje su to pretpostavke za adekvatnu praktičnu realizaciju ove mere, da li su one ispunjene u Republici Srbiji i ako ne šta bi trebalo preduzeti u cilju njihovog ispunjenja? Posmatrano sa aspekta pretpostavki adekvatnog preventivnog i represivnog delovanja države na polju borbe protiv kriminaliteta u čijoj osnovi je nezakonito sticanje imovinske koristi, kao i kriminaliteta uopšte može se konstatovati njihova brojnost. No, ključne su četiri. To su :

1. Adekvatna zakonska norma. I u teoriji i u praksi kristalno je jasno da je zakonska norma jedan od ključnih preduslova adekvatnosti oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi. Ali ne bezuslovno. Da bi konkretni zakonski tekstovi bili adekvatni instrumenti borbe protiv kriminaliteta posmatrano i sa ovog aspekta oni moraju da ispunjavaju određene uslove. Među njima su ključna dva. Prvo, da budu usklađeni sa zahtevima savremene krivičnopravne nauke, relevantnim međunarodnim pravnim aktima i kompetentnim komparativnim zakonodavstvom iz te oblasti. Drugo, da budu usklađeni sa zahtevima vremena u kojem se primenjuju i konkretnim prilikama prostora na kojem nalaze svoju primenu. Samo onaj zakonski tekst koji po svom sadržaju odgovara ovim zahtevima (i u preventivnom i represivnom smislu) je instrument uspešnog oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi uopšte pa i imovinske koristi stečene vršenjem krivičnih dela. U protivnom one

---

⁴⁸ Vidi: Bejatović, S., Oduzimanje nezakonito stečene imovine i prevencija kriminaliteta, Zbornik ``Krivične i prekršajne sankcije i mere: Izricanje, izvršenje i uslovni otpust``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2016, str. 58-74.

predstavlja dekor bez upotrebne vrednosti. Samo u slučajevima kada konkretni zakonski tekstovi obezbeđuju efikasno oduzimanje imovinske koristi stečene vršenjem krivičnog dela oni su u funkciji efikasne borbe protiv kriminaliteta ne samo ovog karaktera već i uopšte. U protivnom, one mogu da budu i jedan od faktora u odlučivanju da li izvršiti kriminalnu aktivnost ili ne.⁴⁹

2. Isključenje zloupotrebe zakonske norme ili pak njeno svođenje na najminimalniju moguću meru. Da bi zakonska norma bila adekvatan instrumenat oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi nesme da bude zloupotrebljena. Mora da bude primenjena u njenom duhu – u smislu ozakonjenja.⁵⁰

3. Adekvatna primena zakonske norme. Da bi zakonska norma bila adekvatan instrumenat i ovog aspekta borbe protiv kriminaliteta mora da bude i adekvatno primenjena. Samo u situacijama kada je norma koja odgovara prednje iznesenim zahtevima adekvatno primenjena ona ima jako prevetivno dejstvo. Primena norme nesme da bude selektivna. Pod njen udar moraju da dođu svi oni koji su je prekršili.⁵¹

Kada je reč o ispunjenosti navedenih pretpostavki adekvatnosti državne reakcije na narkokriminalitet posmatrano sa aspekta ovog njenog faktora, treba pre svega konstatovati da se ova pretpostavka odnosi ne samo na oduzimanje droge, sredstava za njihovu proizvodnju i preradu, već i na oduzimanje imovinske koristi stečene vršenjem ove kategorije krivičnih dela, a i krivičnih dela uopšte. Obzirom na ovo, kada je reč o oduzimanju droge, sredstava za njihovu proizvodnju i preradu može se konstatovati da su ispunjene potrebne normativne pretpostavke za praktičnu realizaciju ovakvog jednog cilja. One su sadržane u odredbama čl. 246, 246a i 247. KZ RS koje nalažu oduzimanje opojne droge i sredstva za njihovu proizvodnju i preradu. Takođe, kada je reč o oduzimanju imovinske koristi stečene vršenjem krivičnih dela uopšte a time i ove njihove kategorije onda tu je, normativno posmatrano, situacija ista. Naime, donošenjem Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela⁵² stvorena je dosta dobra normativna osnova za željeni stepen efikasnosti oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi. Osnov ispravnosti ovakve

⁴⁹ Delić, N., Neovlašćeno držanje opojnih droga (čl. 246a KZ) - Progresivno ili regresivno rešenje, U: "Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi", Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020, str. 123.

⁵⁰ Obradović, D., Detekcija i dokazivanje krivičnih dela vezanih za droge u sudskoj praksi-Određeni problemi, U: "Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi", Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020, str. 237.

⁵¹ Racić, I., Primena policijsko-obaveštajnog modela u sprečavanju i suzbijanju opojnih droga u Republici Srbiji, U: "Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi", Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020, str. 228.

⁵² "Sl. glasnik RS", br.32/13, 94/16 i 35/19

jedne konstatacije leži kako u sadržini normi ovog zakonskog teksta tako i u dosadašnjim rezultatima njegovog donošenja. Donošenjem posebnog zakona u vezi sa ovom problematikom stvorena je normativna osnova za brzo i efikasno reagovanje države po ovom pitanju. Stvorena je normativna osnova za delovanje specijalizovanih - posebno obučeni organa za oduzimanje imovine stečene kriminalnim aktivnostima i za neophodnu primenu posebnih istražnih tehnika otkrivanja i dokazivanja nezakonito stečene imovinske koristi. Jednom rečju krivično zakonodavstvo Republike Srbije usaglašeno je sa međunarodnim pravnim standardima iz ove oblasti.⁵³ Međutim, i pored toga što su dosadašnji rezultati primene ovog zakona pozitivni oni još uvek nisu na nivou željenog. Odnosno, preciznije rečeno daleko su od željenog.

2.6. Efikasnost otkrivanja, dokazivanja i presuđenja krivične stvari i prevencija narkokriminaliteta

Uz prednje navedene još je jedna ne samo neizostavna već i više nego značajna pretpostavka adekvatnosti državne reakcije na narkokriminalitet a time i na njegovu prevenciju. To je efikasnost otkrivanja, dokazivanja i presuđenja krivične stvari - efikasnost krivičnog postupka. Kao rezultat takvog značaja ove pretpostavke ne treba da čudi ni činjenica da je već dugi niz godina jedno od najaktuelnijih pitanja kada je reč o funkcionisanju pravnog sistema jedne države uopšte pitanje efikasnosti otkrivanja i dokazivanja krivičnih dela – efikasnosti krivičnog postupka.⁵⁴ Brojni su razlozi ovako visokog stepena aktuelnosti ove problematike. Jedan među njima je i činjenica da je efikasnost krivičnog postupka pokazatelj i adekvatnosti državne reakcije na kriminalitet kao jednog od ključnih ciljeva njenog funkcionisanja uopšte, a time i njegove prevencije.⁵⁵

⁵³ Vidi: Bejatović, S., Oduzimanje nezakonito stečene imovine i prevencija kriminaliteta, Zbornik "Krivične i prekršajne sankcije i mere: Izricanje, izvršenje i uslovni otpust", Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2016, str. 58-74.

⁵⁴ Pod efikasnošću krivičnog postupka (otkrivanja i dokazivanja krivičnih dela i njihovih učinilaca) podrazumeva se kako njegova kvalitativna komponenta (zakonitost vođenja krivičnog postupka i donošenje pravilne i zakonite sudske odluke) tako i njegova kvantitativna komponenta (vremenski razmak od pokretanja krivičnog postupka pa do donošenja pravosnažne sudske odluke). Obzirom na ovo, efikasnim krivičnim postupkom može se smatrati samo onaj postupak u kojem je u realno kratkom vremenskom intervalu od njegovog pokretanja pa do okončanja, uz puno poštovanje zakonitosti njegovog vođenja, donesena pravilna i zakonita pravosnažna sudska odluka (Vidi: Bejatović, S., Efikasnost krivičnog postupka kao međunarodni pravni standard, U: "Krivično zakonodavstvo Srbije i standardi Evropske unije", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2010, str. 184–203.

⁵⁵ Tomić, M., (Ne)efikasnost krivičnog postupka i prevencija kriminaliteta, U: "Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet (Međunarodni pravni standardi i stanje u

Obzirom na ovo netrebada čudi ni činjenica da je upravo pitanje efikasnosti krivičnog postupka predmet, već dugi niz godina, intenzivne rasprave ne samo u krugovima stručne javnosti već i mnogo šire.⁵⁶ Zahtev za efikasnošću krivičnog postupka je, slobodno se može reći, postao i jedan od važnijih osobenosti savremene nauke krivičnog procesnog prava a time i savremenog krivičnog procesnog zakonodavstva čija rešenja prate tendencije nauke - jedno od važnijih pitanja kriminalne politike uopšte⁵⁷. Efikasnost krivičnog postupka je, sasvim opravdano, jedan od ključnih međunarodnih pravnih standarda iz ove oblasti kao celine. Razlozi davanja ovakvog značaja efikasnosti krivičnog postupka su brojni. Među njima poseban značaj imaju tri. Prvi leži u nespornoj činjenici da je samo efikasan krivični postupak jedan od instrumenata uspešne borbe protiv kriminaliteta i kao takav odgovara ciljevima i generalne i specijalne prevencije. Nasuprot ovom, neefikasna primena mera krivične prinude suprotna je ciljevima i generalne i specijalne prevencije. Kao takva, štaviše i ohrabruje potencijalne izvršioce krivičnih dela i izaziva, sasvim opravdano, i nezadovoljstvo javnosti, čime ova problematika još više dobija na svom značaju. Iz ovih, i ne samo ovih, razloga obaveza je države da stvori normativne kao i sve druge preduslove za što uspešniju borbu protiv kriminaliteta, za što uspešnije ostvarivanje ciljeva kriminalne politike uopšte, za što efikasniji krivični postupak, za što efikasnije funkcionisanje krivičnog pravosuđa uopšte. Drugo, zakonit krivični postupak ne znači samo takav postupak koji osigurava da niko nevin ne bude osuđen, a da se krivcu izrekne krivična sankcija pod uslovima koje predviđa krivični zakon i na osnovu zakonito sprovedenog postupka nego i takav postupak koji to omogućava u najkraćem mogućem trajanju.⁵⁸ Treće, i pored izvesnog napretka naši i ne samo naši krivični postupci su još uvek daleko od željenog stepena efikasnosti, što se pre svega odnosi na klasične krivične postupke.⁵⁹ Ovakva jedna konstatacija svoju podlogu nalazi i u istraživanju sprovedenom po ovom pitanju.⁶⁰ Rezultati sprovedenog istraživanja pokazuju da u skoro 50%

Srbiji)), Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019, str. 459.

⁵⁶ Bejatović, S., Evropski standardi u oblasti krivičnog procesnog zakonodavstva i razlozi neophodnosti njihove implementacije u nacionalna krivičnoprocesna zakonodavstva (stanje u Srbiji), U: "Krivično zakonodavstvo između prakse i propisa i usklađivanje sa evropskim standardima", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Milići, 2017, str. 12.

⁵⁷ Škulić, M., Efikasnost sudske zaštite i krivičnopravni instrumenti obezbeđenja, U: "Organizacija pravosuđa i efikasnost sudske zaštite (Evropski standardi i stanje u Srbiji - Krivičnopravni aspekt)", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2018, str. 47.

⁵⁸ Bejatović, S., Kaznena politika i reforma krivičnog procesnog zakonodavstva Srbije, Zbor. "Kaznena politika kao instrument državne politike na kriminalitet", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Banja Luka, 2015, str. 7–36.

⁵⁹ O pojmu "klasični krivični postupci" vidi: Bejatović, S., Krivično procesno pravo, JP "Sl.glasnik", Beograd, 2018, str. 154.

⁶⁰ Reč je o istraživanju sprovedenom na temu "Kaznena politika u Srbiji (zakon i

analiziranih predmeta krivični postupci su trajali (od prijave do pravnosnažnosti) preko dve godine. Ako se tome doda i takođe nesporan podatak da je u 10,5% analiziranih predmeta krivični postupak trajao preko pet godina onda ovakva jedna konstatacija još više dobija na svom značaju. Ako se predmetna problematika posmatra po pojedinim višim sudovima onda je vidljivoda kod pojedinih sudova skoro 20% krivičnih postupaka traje preko pet godina. Obzirom na sve ovo, jedan od zaključaka sprovedenog istraživanja je da je neophodno preduzeti dodatne aktivnosti (normativnog i praktičnog karaktera) na povećanju efikasnosti krivičnih postupaka do stepena standarda zahteva suđenja u razumnom roku.⁶¹ Ovakav jedan zaključak, pored iznesenog svoju podlogu nalazi i u činjenici da imamo krivične postupke u predmetima krivičnih dela narkokriminaliteta koji traju i preko deset godina. Umesto komentara samo stav ako hoćemo, a hoćemo i moramo da imamo efikasniju borbu protiv ovog kao i kriminaliteta uopšte, ako hoćemo a hoćemo da naše krivično zakonodavstvo ima željni stepen i generalno-preventivnog dejstva na ovaj kao u kriminalitet uopšte, moramo imati i efikasnije krivične postupke nego što je to slučaj sada.

x x x

Tri su ključna rezultata izvršene stručno-kritičke analize predmetne problematike. Prvo, brojne su pretpostavke željenog stepena represivnog i preventivnog delovanja nadležnih državnih organa protiv narkokriminaliteta, s tim da među njima poseban značaj imaju: Krivičnoporavne norme (Krivično zakonodavstvo shvaćeno u širem smislu značenja - pre svega Krivični zakonik i Zakonik o krivičnom postzuoku); Način primene krivičnihopravnih normi; Efikasnost otkrivanja i dokazivanja krivičnih dela i njihovih učinilaca; Oduzimanje droge, sredstava za njihovu proizvodnju i preradu i imovinske koristi stečene vršenjem krivičnih dela; Stepen izvesnosti krivične odgovornosti u slučaju izvršenja krivičnog dela (strah od krivične odgovornosti) i isključenje zloupotrebe pravne norme u njenoj praktičnoj primeni. Drugo, samo u slučajevima kada jedna država raspolaže adekvatnim preventivnim i represivnim instrumentima borbe protiv kriminaliteta ona ima – može da ima uspeha u suprodaljanju ovoj negativnoj društvenoj pojavi. U suprotnom ne samo da toga nema već to može da bude i signal za vršenje predmetnih krivičnih dela određenoj kategoriji njenih građana. Treće, kada je reč o krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije (pre svega, njenom Krivičnom zakoniku i Zakoniku o krivičnom postuku) kao normativnom preduslovu željenog stepena represije i prevencije narkokriminaliteta izvršena analiza govori da je njihov ne mali broj rešenja, načelno posmatrano, u skladu sa željenim stepenom norme kao preduslovom adekvatnosti državne reakcije na

---

praksa). Vidi: Bejatović, S. i dr., Kaznena politika u Srbiji (zakon i praksa), Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2018.

⁶¹ Vidi: Bejatović, S. i dr., Kaznena politika u Srbiji (zakon i praksa), Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2018.

narkokriminalitet posmatrano i sa ovog njenog preduslova. Međutim, njihova pojedinačna razrada, posebno kada je reč o ZKP daje sasvim drugačiji zaključak. Govori o njihovom ne malom raskoraku. Određeni broj načelno opravdanih instituta i drugih rešenja u ovom zakonskom tekstu nije normiran na način koji ih stavlja u funkciju potrebnog stepena adekvatnosti državne reakcije na kriminalitet, a time i prevencije narkokriminaliteta. Iz ovih razloga, a u cilju stvaranja normativne osnove za željeni stepen adekvatnosti državne reakcije na narkokriminalitet neophodno je nastaviti rad na reformi ZKP i u tom radu obratiti posebnu pažnju upravo otklanjanju uočenih nedostataka i njihovom normiranju u skladu sa opšteprihvaćenim standardima u ovoj oblasti, što trenutno nije slučaj. Svakako uz prilagođavanje našim specifičnostima. Takođe, neophodno je i u Krivičnom zakoniku bića pojedinih krivičnih dela konkretizovati na način koji ne dozvoljava različita tumačenja u njihovoj praktičnoj primeni. Slučaj npr. sa odredbom čl. 246a st. 2. KZ čiji pojam "velika količina" dozvoljava različita tumačenja u praktičnoj primeni ove krivičnoporavne odredbe a time predstavlja i problem dokazivanja ovog krivičnog dela u praksi, što je nedopustivo.

Litaratura

- Banović, B., Policija i "parapolicijska" ovlašćenja i krivično gonjenje, U: "Organizacija pravosuđa i efikasnost sudske zaštite (Evropski standardi i stanje u Srbiji) - Krivičnopravni aspekt", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2018.
- Banović, B., Posebne dokazne radnje i novi ZKP, U: "Aktuelna pitanja krivičnog zakonodavstva (Normativni i praktični aspekt)", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2012.
- Bejatović, S., Stepen izvesnosti kažnjavanja i oduzimanje nezakonito stečene imovinske koristi i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet, U: "Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet (Međunarodni pravni standardi i stanje u Srbiji)", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019.
- Bejatović, S., Novi Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet, U: "Teški oblici kriminaliteta i državna reakcija," Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2013.
- Bejatović, S., Krivičnopravni instrumenti suprotstavljanja terorizmu i drugim krivičnim delima nasilničkog karaktera, U: "Terorizam i druga krivična dela nasilničkog karaktera i krivičnopravni instrumenti suprotstavljanja", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2016.
- Bejatović, S., i dr., Kaznena politika u Srbiji (zakon i praksa), Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2018.
- Bejatović, S., Efikasnost krivičnog postupka kao međunarodni pravni standard, U: "Organizacija pravosuđa i efikasnost sudske zaštite (Evropski standardi i stanje u Srbiji) - Krivičnopravni aspekt", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2018.
- Bejatović, S., Krivično procesno pravo, JP "Sl. glasnik", Beograd, 2018.
- Bejatović, S., Kaznena politika i prevencija kriminaliteta, U: "Kaznena politika i prevencija kriminaliteta", Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Trebinje, 2019.
- Bejatović, S., Oduzimanje nezakonito stečene imovine i prevencija kriminaliteta, U: "Krivične i prekršajne sankcije i mere: Izricanje, izvršenje i uslovni otpust", Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2016.

- Bejatović, S., Međunarodna krivičnopravna saradnja i adekvatnost borbe protiv kriminaliteta, U: ``Reformski procesi i poglavlje 23 (godinu dana posle)``, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2017.
- Bejatović, S. i dr., Priručnik za primenu načela oportuniteta krivičnog gonjenja, Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2022.
- Važić, S., Međusobna saradnja procesnih subjekata i adekvatnost zaštite prava žrtava krivičnih dela, U: ``Oštećeno lice i krivičnopravni instrumenti zaštite (Međunarodni pravni standaradi, norma i praksa)``, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2020.
- Delić, N., Neovlašćeno držanje opjnih droga (čl. 246a KZ) - Progresivno ili regresivno rešenje, U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.
- Nenadić, M., Vujanić-Đorđević, M., Pravni i kriminološki problem i otkrivanja i gonjenja za krivično delo neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 246 KZ sa elementima organizovanog kriminaliteta, U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.
- Ignjatović, Đ., Suzbijanje najtežih oblika kriminaliteta u uslovima tranzicije i nesigurnosti, U: ``Teški oblici kriminala``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2004.
- Ignjatović, Đ., Kriminologija, Pravni fakulte Univerziteta u Beograd, Beograd, 2021.
- Jovanović, S., Maloletni učinioci krivičnih dela i droga - Gde smoi danas? U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.
- Kolarić, D., Krivični zakonik i (ne)adekvatnost državne reakcije na kriminalitet, U: ``Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet``, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019.
- Kolarić, D., Reforma krivičnog materijalnog zakonodavstva RS i poglavlje 23 (na raskršću između nacionalnog identiteta i evropskih integracija), U: ``Reformski procesi i poglavlje 23 (godinu dana posle)``, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2017.
- Kolarić, D., Vaninstitucionalne mere i drugi krivičnopravni instrumenti reakcije na kriminalitet i pozitivno krivično zakonodavstvo Srbije (Ispunjena očekivanja ili ne?), U: ``Vaninstitucionalne mere, pojednostavljene forme postupanja i drugi krivičnopravni instrumenti reakcije na kriminalitet i pozitivno krivično zakonodavstvo (Ispunjena očekivanja ili ne?)``, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2022.
- Kolarić, D., Suzbijanje zloupotrebe opojnih droga u krivičnom pravu Srbije, U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.
- Meško, G., Pirnat, U., Osvrt na narkotike i zaviosnost od narkotika u Sloveniji - Pravni, kriminološki, zdravstveni i socijalni problemi, U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.
- Matić-Bošković, M., Legalizacija i dekriminalizacija marihuane - Uticaj na organizovani kriminal i krivično pravosuđe, U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.
- Obradović, D., Detekcija i dokazivanje krivičnih dela vezanih za droge u sudskoj praksi - Određeni problemi, U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.
- Protić, S., Programi prevencije upotrebe droga među adolescentima: Šta smo naučili u proteklkih 20 godina? U: ``Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi``, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.
- Pavićević, L., Predstojeće izmene Krivičnog zakonika, U: ``Vaninstitucionalne mere, pojednostavljene forme postupanja i drugi krivičnopravni instrumenti reakcije na

- kriminalite i pozitivno krivično zakonodavstvo (Ispunjena očekivanja ili ne?)`, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2022.
- Racić, I., Primena policijsko-obaveštajnog modela u sprečavanju i suzbijanju opojnih droga u Republici Srbiji, U: `Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi`, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.
- Simović-M., Spremo, M., Zloupotreba psihoaktivnih supstanci i krivičnopravna reakcija u BiH, U: `Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi`, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.
- Stojanović, Z., Krivično zakonodavstvo i teški oblici kriminaliteta, U: `Teški oblici kriminala`, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2004.
- Stojanović, Z., Komentar Krivičnog zakonika Republike Srbije, JP `Sl.glasnik`, Beograd, 2022.
- Stevanović, I., Organizacija sistema maloletničkog pravosuđa u Republici Srbiji (s ciljem unapređenja efikasnosti reagovanja u sistemu maloletničkog pravosuđa), U: `Organizacija pravosuđa i efikasnost sudske zaštite (Evropski stadardi i stanje u Srbiji-Krivičnopravni aspekt)`, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2018.
- Stevanović, I., Zečević, O., Krivična dela maloletnika u vezi sa drogom - Prevencija i suzbijanje, U: `Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi`, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.
- Tomić, M., (Ne)efikasnost krivičnog postupka i prevencija kriminaliteta, U: `Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet (Međunarodni pravni standardi i stanje u Srbiji)`, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019.
- Ćirić, J., Strah i njegovi pravni aspekti, Zbornik `Organizacija pravosuđa i efikasnost sudske zaštite (Evropski stadardi i stanje u Srbiji - Krivičnopravni aspekt)`, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2018.
- Ćirić, J., Zakon o utvrđivanju porekla imovine i posebnom porezu, U: `Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet`, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019.
- Dorđević, Đ., Kazna doživotnog zatvora-razlozi uvođenja i osvrt na rešenja u poslednjoj noveli Krivičnog zakonika, U: `Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet`, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019.
- Dorđević, Đ., Kaznena politika u Srbiji - izazovi i mehanizmi unapređenja, U: `Organizacija pravosuđa i efikasnost sudske zaštite (Evropski stadardi i stanje u Srbiji - Krivičnopravni aspekt)`, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2018.
- Dorđević, Đ., Kaznena politika za krivična dela zloupotrebe opojnih droga, U: `Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi`, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.
- Đurđić, V., Instruktivni rokovi i efikasnost krivičnog postupka, U: `Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet`, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019.
- Đurđić, V., Zloupotreba vlasti organa krivičnog gonjenja, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, Niš, 1996.
- Škulić, M., Krivičnoprocesno zakonodavstvo i (ne)adekvatnost državne reakcije na kriminalitet, U: `Izmene u krivičnom zakonodavstvu i statusu nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet`, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2019.
- Škulić, M., Efikasnost sudske zaštite i krivičnopravni instrumenti obezbeđenja, U: `Organizacija pravosuđa i efikasnost sudske zaštite (Evropski stadardi i stanje u Srbiji-Krivičnopravni aspekt)`, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2018.
- Škulić, M., Reforma krivičnog procesnog zakonodavstva Srbije i poglavlje 23 (neophodnost nastavka rada na reformi ili završetak procesa reforme), U: `Reformski procesi i

poglavlje 23 (godinu dana posle)`, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd, 2017.

Škulić, M., Osnovne krivičnopravne konsekvence upotrebe zabranjenih psihoaktivnih sredstava, U: `Droga i narkomanija: Pravni, kriminološki, sociološki i medicinski problemi`, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2020.

CRIMINAL LAW LEGISLATION AND PREVENTION AND REPRESION OF THE NARDOCRIMES (NORMA AND PRACTICE IN SERBIA)

Stanko Bejatović

***Abstract.** There two groups of questions that are object of this analysis (theoretical, practical and normative) of the criminal alw legislation of the prevention and represion in Serbia. The first one is the general notes on the subject, significance of the desired grade of the prevention and represion. The second one is devoted to the critical analysis of the prevention and represion at the narcocrimes. At the end there are concluding remarks.*

***Key words:** narcocrimes, represion, prevention, detection*